

80 b.
Kmetijska Revija.

III. zvezek.

Navodilo,

kako je sestavljati poročila
o letini.

Spisal

Frančišek Štupar,

tajniški pristav c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Ljubljana 1904.

Izdala in založila c. kr. kmetijska družba kranjska.

Tisk J. Blasnika naslednikov v Ljubljani.

030022849

Vsak gospodar mora imeti popoln pregled čez svoje gospodarstvo: poznati mora svoje imetje, vedeti mora za dohodke, ki jih more pričakovati, pa tudi za stroške, ki bi jih utegnil imeti. Le na ta način mu je mogoče, da pravilno računa in pravočasno izvršuje svoje ukrepe; da kupuje, kadar je treba, in prodaja, kadar mu najboljše kaže, da ga nenadne neprilike ne spravljajo v zadrego; da umanjšuje neuspehe in pomaga tamkaj, kjer je pomoč potrebna in obeta biti uspešna.

Enako kakor za posameznega gospodarja je važno za državo, da je močna v svojem organizmu, torej v vseh svojih stanovih. Zato je tudi državi mnogo na tem, da kolikor mogoče natančno pozna razmere posameznih stanov, ker je važno za njeno gospodarstvo, da pozna tudi njih gospodarske razmere. Država je močna, če so dobrostojni državljani; zato država tudi skrbi, da se dobrostojnost povzdiga, da se opuščajo podvzetja, ki se ne splačujejo, da se krepe slabotna, ki imajo drugače dosti življenske sile v sebi, da se pospešujejo že na sebi uspešna dela ter se uvajajo nova podvzetja, ki obetajo kaj uspeha.

Iz teh vzrokov država podpira tudi kmetijstvo, ki je izmed najvažnejših državnih činiteljev. Ona po svojih zastopih poizveduje, kako je s posameznimi kmetijskimi panogami, ter jih potem podpira po potrebi in po svoji moči; tako n. pr. daje podpore za nabavljanje in zboljševanje semen, za pospeševanje živinoreje, sadjarstva, vinstva i. t. d. Zato je pa tudi zelo važno zánjo, da sproti dobiva poročila, ki ji kažejo gospodarski pregled države, da vé potrebno ukreniti tudi ob posebnih slučajih. V to ji služijo poročila o stanju setev in pa statistični izkazi o letini.

O gospodarskem stanju vse države pa ni tako lehkó dobiti pregleda, ker so splošnogospodarske in

posebne krajevne razmere v posameznih delih države silno različne. Zato država, oziroma c. kr. kmetijsko ministrstvo, dobiva poročila posebej za posamezne pokrajine (dežele), in te si jih zopet priskrbujejo iz posameznih okolišev (okrajev).

Vse to kaže, kako važno je, da prvotni poročevalci — poročevalci za posamezne sodne okraje — pravilno poročajo. Poročevalci morajo torej biti možje, ki popolnoma poznajo kmetijske razmere svojega okraja, ki so zanesljivi, vestni in točni. Njih poročila so podlaga za skupni gospodarski pregled vse države.

Po tukajšnjih izkušnjah so poročila posameznih poročevalcev večinoma precej točna in zanesljiva; vendar pa se včasih kažejo tudi nedostatki. Zelo neprijetno je, če sestavljalec skupnega pregleda za vso deželo dobiva v roke površna, netočna poročila. Sam jih ne more popravljati, ker ni mogoče, da bi poznal vso deželo — če bi jo poznal, potem bi mu sploh ne bilo treba drugod iskati pojasnil — zato mora netočna poročila vračati, in to povzroča nepotrebno delo, stroške in zamudo časa. Napaki, ki se tudi včasih kažejo v poročilih, sta previsoki ali pa prenizki podatki; prvim je vzrok bahavost, drugim strah pred večjimi davki. Oboje je napačno; bahač ne more dolgo časa slepiti drugih in bahavost nikdar ne rodi dobrega sadu; na davke pa ta poročila sploh nimajo nikakega vpliva, saj k davčnim oblastim niti ne prihajajo. Ta poročila se zahtevajo, pišejo in objavljajo edino le iz gospodarskih nagibov.

Ker so pridelki v naši državi zelo mnogobrojni in različni, dobivajo naši poročevalci posebne tabele, ki so prirejene nalašč za našo deželo, kjer so navedeni le tisti pridelki, ki se pridelujejo na Kranjskem. In ker se tudi pri nas ne pridelujejo v vsakem sodnem okraju vsi pridelki, ki so navedeni v tabeli, naj vsak poročevalec vpiše podatke v predele k onim pridelkom, ki se pridelujejo v njegovem sodnem okraju; v predele k pridelkom, ki se ne pridelujejo tamkaj, naj pa naredi piko ali črto. Temu navodilu je dodana tabela, ki po

zadnjih poročilih kaže, ktere kmetijske rastline se pridelujejo po posameznih sodnih okrajih na Kranjskem.

Tabela za poročilo o letini je tako prirejena, da so pridelki razdeljeni v posamezne skupine, in v vsaki skupini je toliko predelov, kolikor jih je neobhodno potrebnih, da se iz vpisanih podatkov more sestaviti skupni pregled. Izpolniti je torej vse predele pri vseh pridelkih, ki se pridelujejo v poročevalčevem sodnem okraju. Opomnje, kakor: „Se le malo prideluje“, ali: „Sejejo le posamezno“, ne veljajo nič. Vpisati je števila tudi za malo pridelovane rastline. Skupine v tabeli so naslednje: I. Glavni pridelki v deželi (pšenica, rž, ječmen, oves, turščica). II. Proso, ajda in sočivje. III. Predivne rastline, okopavine in krmske rastline. IV. Vinski pridelek. V. Sadni pridelek. VI. Uspeh čebelarstva. VII. Uspeh svilarstva.

Vsi podatki, ki se vpišejo v tabelo, naj naznanjajo **povprečno množino za ves sodni okraj**. Za posamezne občine, krajevne dele, okoliše kmetijskih podružnic i. t. d. poročila niso zadostna in za skupni izkaz niso porabna. Vsak poročevalec veliko laže zadene primeroma pravo množino pridelkov, ker pozna razmere svojega okraja, kakor pa sestavljalec skupnega izkaza, ki mu posamezni okraji ne morejo biti tako znani. Tudi je v predele vpisovati samo po eno število. Nikar naj se torej ne vpisuje: pšenice se je na 1 *ha* pridelalo 11 do 13 *hl*, ampak vpiše naj se 12 *hl* i. t. d.

V tabeli je vseskozi navedena metrska mera, in je le v tej vpisovati podatke. V tabeli so navedene kratice, ki pomenjajo:

<i>ha</i>	pomenja	hektar,
<i>hl</i>	„	hektoliter (100 litrov),
<i>kg</i>	„	kilogram,
<i>q</i>	„	novi (metrski) stot (100 kilogramov),
<i>K</i>	„	krono,
<i>h</i>	„	vinar,
<i>‰</i>	„	odstotke.

Metrsko mera je danes povsodi navadna; vendar so še nekteri, posebno med starejšimi kmetovalci, ki

rajši računajo na staro mero. V pomoček naj jim bo naslednji pregled, ki kaže razmerje med staro in novo mero:

1 oral = 0·5754642 *ha* (okroglo $57\frac{1}{2}$ ara = 0·575 *ha*),
1 funt = 0·56006 *kg* (okroglo 56 dekagramov = 0·56 *kg*),
1 mernik = 0·3074341 *hl* (okroglo $30\frac{3}{4}$ litra).

Nasprotno je:

1 *ha* = 1·737727 orala (okroglo $1\frac{3}{4}$ orala),
1 *kg* = 1·785523 funta (okroglo $1\frac{3}{4}$ funta).
1 *hl* = 3·25273 mernika (okroglo $3\frac{1}{4}$ mernika).

Iz teh števil se lahko posname, da je kilogram približno toliko težji od funta, kolikor je hektar večji od orala. Tiste pridelke, ki se tehtajo, je torej lahko vpisovati v metrski meri, ker se na *ha* prideluje približno toliko metrskih stotov, kolikor starih stotov se prideluje na oralu.

Pri meri je pa razmerje drugačno, ker je hektoliter v primeri z mernikom dvakrat tako velik kakor je hektar v primeri z oralom; zato se na *ha* prideluje približno polovica manj hektolitrov kakor mernikov na oralu.

Zelo pogosto se površina polja meri po posetvi. Navadno se računa na oral šest mernikov posetve. Hektar ima torej $10\frac{1}{2}$ mernika posetve.

Pri žitih se prav preprosto letina preračuni po tem, kolikokratno seme se je pridelalo. Če sem splošno pridelal petkratno seme, ki sem ga bil na hektar vsejal 3 *hl*, potem sem ga na hektaru pridelal 3 krat $5 = 15$ *hl*.

Če kak pridelek še ni spravljen, ko poročevalec sestavlja poročilo, naj ga ceni po svoji preudarnosti ter naj v tabelo vpiše tisto množino, ki misli, da jo ta pridelek doseže.

Opomnim naj še, da je treba pravilno meriti in tehtati. Stot ima 100 kilogramov, hektoliter pa 100 litrov; nič več in nič manj! Če poročevalec to upošteva, potem v poročilo ne bo pisal neverjetnih števil.

Na zadnji strani poročila naj poročevalci nakratko opišejo razmere, ki so kakorkoli, ugodno ali neugodno, vplivale na uspeh letine.

Da še natančneje pojasnim, kakšno je izpolnjeno poročilo o letini, naj navedem posamezne skupine — kamor sem deloma vpisal povprečna števila iz več let, deloma pa prilične podatke — ter dodam nekatere opomnje. Omeniti pa moram, da števila, ki jih bom navajal, ne naznanjajo vedno skrajnjih mej. Pri množini potrebnega semena na *ha* sem upošteval le kranjske razmere, in podatki o množini pridelkov so tudi prikrojeni po razmerah, ki so podobne razmeram v naši deželi.

I.

Povprečni pridelek na 1 <i>ha</i>			Povprečna teža 1 <i>hl</i>	Za trg preslabega zrnja		
in sicer:	zrnja	slame		množina	vrednost	teža 1 <i>hl</i>
				v primeri s tržnim blagom		
	<i>hl</i>	<i>q</i>	<i>kg</i>	%	<i>kg</i>	
pšenica	12	17	75	14	55	49
rèž	11	17	68	13	51	41
ječmen	14	13	62	13	51	38
oves	21	19	44	12	52	27
turščica	19	18	70	13	52	43

Števila v tej tabeli, ki kažejo povprečni pridelek na hektaru in povprečno težo 1 *hl*, so preračunjena iz podatkov zadnjih 16 let (1888—1903); števila, ki kažejo množino in vrednost za trg preslabega zrnja, so preračunjena iz podatkov zadnjih 10 let (1894—1903); povprečna teža 1 *hl* za trg preslabega zrnja je pa le prilično preračunjena.

Ta skupina pridelkov je najvažnejša, zato je potrebno o njih natančnejše poročilo. Ker se ne preračuni samo njih množina, ampak tudi njih vrednost,

je treba vedeti, koliko pridelanega žita ni sposobnega za na trg. Zgodilo se je že, da je poročevalec zapisal v poročilo: „Pri nas se sploh nič ne prodaja; vse se doma porabi.“ Omenjeno bodi, da se tu ne gre za to, koliko se proda in koliko se doma porabi, ampak gre se za to, da se preračuni kolikor mogoče pravilna vrednost pridelkov; zato je treba vedeti, koliko blaga bi se lahko na trgu prodalo in koliko ga je preslabega za prodaj; potem pa zopet, koliko je vredno tisto blago, kar ga ni sposobnega za trg. Vrednost tržnega blaga preračuni poročevalec za deželo iz tržnih cen, ki jih naznanjajo županstva večjih tržišč (torej poročevalcu ni treba skrbeti zanje), vrednost netržnega blaga pa preračuni po podatkih poročevalcev in tržnih cenah. Potrebno je torej, da poročevalec navede, koliko pridelkov je preslabih za trg in koliko so vredni v primeri s tržnim blagom.

Ti podatki se v poročilo vpisujejo v odstotkih (%). Z odstotki se tako računa, da se celota vzame za sto delov, in za tisto množino, ki jo hočemo od celote izkazati, povemo toliko stotink, kolikor jih obsega. Vzemimo nekoliko primerov. V navadnem življenju jemljemo navadno manjša števila, n. pr. polovico, tretjino, četrtno, petino, desetino i. t. d. Polovica je 50 %, ker je 2 krat 50 = 100; tretjina je približno 33 %, ker je 3 krat 33 = 99 (torej blizu 100); četrtna je 25 %, ker je 4 krat 25 = 100; petina je 20 %, ker je 5 krat 20 = 100; desetina je 10 %, ker je 10 krat 10 = 100 itd. Iz teh primerov se prepriča tudi tak poročevalec, ki ni prav nič vaje računati z odstotki, da tako računanje ni le zelo preprosto, ampak tudi zelo natančno. Iz zgoraj (v tabeli) navedenih podatkov je razvidno, da smo imeli zadnja leta povprečno slabo osmino (13 %) netržnih pridelkov, ki so imeli dobro polovico (52 %) vrednosti tržnih pridelkov. Netržni (za trg preslabi) pridelki so seveda mnogo slabši in lažji; njih težo je izkazati v zadnjem predelu I. oddelka.

Glede glavnih pridelkov naj navedem še nekaj pripomenj. Ker se pri nas seje domalega le z roko, bom navajal pri posameznih rastlinah množino semena, ki je potrebna za setev na široko.

Pšenice se poseje 2 do 3, povprečno 2·5 *hl* na hektar. Prideluje se na kmetskih posestvih povprečno po 12 do 15 *hl* zrnja ter kakih 15 do 20 *q* slame (na 100 *kg* zrnja se povprečno računa 160 *kg* slame) na hektaru. Lehka pšenica tehta 65 do 75, boljša 75 do 80, zelo težka banaška pšenica tudi do 83 *kg* hektoliter. V boljših razmerah računajo pridelek pšenice na slabi zemlji do 16 *hl*, na srednji do 22 *hl* in na dobri pšenični zemlji do 35 *hl*. — V primeri s kmetskimi posestniki pridelujejo veleposestniki (graščaki), koder zemljo skrbneje obdelujejo in bolje gnoje, polovico več. — Jara pšenica daje navadno nekoliko slabše pridelke kakor ozimna.

Rži se poseje 1·8 do 3 *hl* na hektar. Pridelek rži je še bolj nestanovit in kakor pridelek pšenice; dočim dajo slaba tla komaj 8 do 15 *hl* zrnja na hektaru, ga dajo boljša tla do 20 *hl*, dobra do 30 *hl*. Hektoliter rži tehta 65 do 76, povprečno 72 *kg*. Kakor pridelek zrnja, se zelo menja tudi pridelek slame. Na 100 *kg* zrnja računajo povprečno 225 *kg* slame. Jara rž daje navadno slabši pridelek in lažje zrnje kakor ozimna.

Ječmena se poseje 2 do 3·2 *hl* na hektar, torej približno toliko, kolikor pšenice. Pridelek je zelo različen (15 do 30 *hl* na hektaru) in se ravna po vrsti ječmena, po zemlji in po vremenskih razmerah. Hektoliter zrnja tehta 58 do 70, povprečno kakih 64 *kg*. Slame se računa 150 *kg* na 100 *kg* zrnja, torej prilično 15 do 27 *q*, povprečno 21 *q* na hektaru.

Ovsa se poseje na *ha* okoli 3 do 4 *hl*. Pridelek je na slabih tleh pičel, kakih 12 *hl*, sicer pa 20 do 30 *hl* na *ha*, tudi do 40 *hl*, na srednje dobri zemlji povprečno 30 *hl* na hektaru. Hektoliter ovsa tehta 42 do 60 *kg*, povprečno 45 *kg*. Slab pridelek dá kakih 10 *q* slame na hektaru, sicer pa 18 do 40, povprečno 25 *q* na hektaru.

Turščico pri nas navadno sade pod motiko, ali jo pometavajo v brazde in potem podoravajo; zato je treba le malo semena: 20 do 40 litrov na hektar. Pridelek turščice se silno menja: 20 do 50 *hl*, povprečno 24 *hl* na hektaru. Hektoliter zrnja tehta 70 do 78 *kg*, od drobnih vrst pa še več. Slame daje turščica po 25 do

50 *q* in tudi več, povprečno 30 *q* na hektaru. Turščična slama se suši ter se rabi za krmo, za steljo, za gnoj mešanec ter še za marsikaj drugega; zato je pravilno, da se izkazuje tudi pridelek turščične slame. Pri nas je povprečni pridelek turščične slame izkazan zato tako majhen, ker je ponekodi koristno porabijo le majhen del, ter potem poročevalci izkazujejo le ta del, ali pa še celo pridelek slame izpuščajo, kar bi seveda ne smelo biti.

Nadalje je upoštevati tudi to, da zelo pogosto med turščico sadé tudi fižol in buče. V tem slučaju je treba polje razdeliti na tri dele in za vsak pridelek določiti toliko zemlje, kolikor bi je potreboval, če bi bil sam vsejan. Vzemimo za primer, da je bila v kakem kraju turščica vsejana na 300 *ha*, med turščico pa fižol in buče. Fižola je bilo toliko med turščico, da bi sam zase vsajen zavzemal 10 %; torej je za fižol odšteti 30 *ha*. Buč je bilo toliko, da bi bilo zanje treba 5 % te zemlje, torej 15 *ha*. Za turščico ostane torej 300 manj 45 = 255 *ha*.

Sedaj pa vzemimo, da smo pridelali na *ha* mešane setve 24 *hl* turščice, na vsem turščičnem polju torej 7200 *hl*. Ali je res, da smo na *ha* pridelali 24 *hl* turščice? Ne, to ni res, ker je na istem prostoru rasel tudi fižol in so rasle buče. Če teh 7200 *hl* turščice razdelimo na 255 *ha*, ki jih moramo vzeti za turščično polje, potem vidimo, da smo na *ha* pridelali ne 24, ampak dobrih 28 *hl*. — Tako je preračunati tudi pridelek fižola in buč, in je sploh tako računati pri vseh mešanih setvah. Če bi vsak pridelek računali na vseh 300 *ha*, potem bi polje trikrat računali namesto enkrat, in bi preračunili mnogo premajhne povprečne pridelke.

II.

Povprečni pridelek na 1 <i>ha</i> ,			Povprečna teža 1 <i>hl</i>	
in sicer:		zrnja		slame
		<i>hl</i>	<i>q</i>	<i>kg</i>
proso		17	20	66
ajda	prašna	11	10	58
	strniščna	9	10	55
grah		8	7	72
leča		8	5	71
grašica		15	7	77
fižol in bob		8	7	74

Pridelek grašice je preračunjen iz zadnjih 4 let (1900 do 1903), vsi drugi pridelki te skupine iz letin zadnjih 16 let (1888 do 1903). Povprečna teža 1 *hl* kaže pri prosu, strniščni ajdi, leči in fižolu povprečno število zadnjih 10 let, pri prašni ajdi 13 let in pri grahu 16 let.

Prosa se na *ha* poseje 30 do 40 litrov, pridela pa 15 do 30 *hl*, povprečno 20 *hl* zrnja ter 15 do 25 *q* slame. Hektoliter prosa tehta 65 do 72 *kg*, povprečno kakih 68 *kg*.

V naši deželi sejejo prašno in strniščno ajdo. Prašna ajda ima v rastlinskem kolobarju svoj prostor ter jo sejejo že v drugi polovici maja, strniščno ajdo pa šele v strnišče. Na *ha* se poseje 1 do 1.5 *hl* ajde.

Pridelek je zelo negotov, ker je ajda zelo občutljiva ter ji pogosto škoduje suša, ali pa jeseni slana; včasih sploh ni kaj spravljati, povprečno pa lahko vzamemo pridelek 12 do 20 *hl*, povprečno 15 *hl* zrnja ter 12 do 20 *q*, povprečno 15 *q* slame na *ha*. Hektoliter ajde tehta 50 do 75, povprečno 68 *kg*.

Sočivje pridelujejo samo in pa med drugimi rastlinami. Pridelek sočivja je zelo negotov, ker je preveč odvisen od vremenskih razmer; včasih sploh ničesar ni spravljati, včasih so pa pridelki prav bogati. Pridelek onega sočivja, ki je rasel med drugimi rastlinami, je tako preračunati, kakor je pri turščici povedano. — Graha, leče in grašice se na Kranjskem malo prideluje, v precejšnji meri pa fižol, ki je tudi zelo važno tržno blago.

Graha se za seme potrebuje 1·5 do 2·5 *hl* na *ha*, če se sadi v jamice ali v vrste, ter do 3 *hl*, če se seje na široko. Povprečni pridelek graha na *ha* lahko računamo na 16 do 18 *hl* zrnja ter 15 do 30, povprečno 20 *q* slame. Hektoliter graha tehta povprečno 77 do 82 kilogramov.

Leče se na *ha* poseje 1 do 2·2 *hl* na široko ter 0·6 do 1·6 *hl* v vrste. Pridelek znaša 8 do 16, povprečno 12 hektolitrov zrnja ter 5 do 15, povprečno 10 *q* slame. Hektoliter leče tehta 75 do 85, povprečno 80 kilogramov.

Grašice se poseje na *ha* 2 do 2·5 *hl*. Pridelek znaša 10 do 25, povprečno 14 *hl* zrnja ter 10 do 30 *q* slame na *ha*. Hektoliter grašice tehta 70 do 85, povprečno 77 kilogramov.

Fižola se posadi 1·6 do 2·2 *hl* na *ha*, pridelava pa 10 do 20, povprečno 15 *hl* zrnja ter 10 do 15 *q* slame. Hektoliter fižola tehta 78 do 85, povprečno 80 kilogramov.

Nakonci te (II.) tabele je puščen prazen predel. Ta predel je zato, da bi se vanj vpisal pridelek soržice, če bi bilo treba vsled takega vzroka, n. pr. vsled pozebljenja, ozimino posevati.

Priloga „Navodilu, kako je sestavljati poročila o letini“.

Kulturna zemljišča na Kranjskem

po uravnavi katastra leta 1896.

Sodni okraji:	Kulturna zemljišča:		
	njive	travniki	vinogradi
	ha		
Brdo	6224	3057	—
Čerknica	2219	5170	—
Črnomelj	5855	10255	1085
Idrija	2888	5347	—
Ilirska Bistrica	2637	7098	46
Kamnik	7715	4108	—
Kočevje	6053	14479	42
Kostanjevica	5269	2334	550
Kranj	9606	3267	—
Kranjska gora	885	4203	—
Krško	6642	2541	1310
Litija	6873	5445	616
Ljubljana, mesto	989	1860	—
Ljubljana, okolica	13731	12849	—
Logatec	1639	5117	—
Lož	2598	9136	—
Metlika	4465	1513	844
Mokronog	5111	2834	1577
Novo mesto	10714	4739	1939
Postojna	3376	8315	141
Radeče	2762	1842	655
Radovljica	3880	9169	—
Ribnica	3201	7502	—
Senožeče	1562	4581	55
Škofja Loka	5981	7107	—
Trebnje	4978	1293	641
Trzin	889	1959	—
Velike Lašče	2819	4479	—
Vipava	1920	4327	906
Višnja gora	6589	2913	71
Vrhnika	4272	6516	—
Žužemborg	3294	6026	394
Skupaj	147636	171381	10872

Poljski pridelki,

ki se pridelujejo na Kranjskem v posameznih sodnih okrajih.

Prideluje se:	V sodnem okraju																																Opomnja
	Brdo	Cerknica	Črnomelj	Idrija	Ilirska Bistrica	Kamnik	Kočevje	Kostanjevica	Kranj	Kranjska gora	Krško	Ljubljana, mesto	Ljubljana, okolica	Logatec	Lož	Metlika	Mokronog	Novo mesto	Postojna	Radeče	Radovljica	Ribnica	Senožete	Škofja Loka	Trebnje	Trzin	Velike Lašče	Vipava	Višnja gora	Vrhnika	Žužemborg		
pšenica	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
rž	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
ječmen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
oves	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
turščica	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
proso	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
ajda prašna	—	1	—	1	1	—	—	1	—	1	—	1	1	1	1	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—
ajda strniščna	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
grah	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	
leča	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
grašica	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
fižol in bob	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
lan	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	1	—	—	—	1	1	1	1	1
konoplje	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
krompir	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
pesa in korenje, I. pridelek	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	—	
repa in korenje, II. pridelek	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
zelje	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
buče	1	—	1	1	1	1	1	1	1	—	1	—	1	1	—	1	—	1	1	1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	1	1
detelja	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
krmske zmesi	1	—	1	1	—	—	1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—

Navpične črte (1) kažejo, da se pridelek prideluje; vodoravne črte (—) pa kažejo, da se ne prideluje.

III.

Povprečni pridelek na 1 ha,		
in sicer:		q
lan	seme	6
	predivo	4
konoplje	seme	5
	konopnina	5
krompir		73
pesa in korenje (prvi pridelek)		109
strniščna repa in korenje (drugi pridelek)		72
zelje		103
buče		43
detelja	suha za krmo	40
	seme	25
krmske zmesi		26
mrva (pridelek s travnikov)		22
Detelje so pustili za seme 5 0/0		

Ti pridelki so preračunjeni iz zadnjih 16 let (1888 do 1903), le pridelek buč iz zadnjih 4 let (1900 do 1903.)

Lan pridelujemo v prvi vrsti zaradi semena, ali zaradi prediva, ali pa zaradi obojega. Če ga sejemo zaradi semena, ga sejemo bolj redko, če pa želimo

mnogo in lepega prediva, ga sejemo bolj gosto; v prvem slučaju potrebujemo 135 do 200 *kg*, v drugem 200 do 280 *kg* semena na *ha*. Pridela se na *ha* 3 do 5·5 *q* semena, če je bil lan gosto sejan, 8 do 11 *q*, če je bil redko sejan; potem pa 14 do 40 *q* suhih lanenih stebel, ki se pri godenju uneso za petino ali četrtno. Pri trenju in nadaljnjem ravnanju toliko odpade, da dobimo končno od *ha* 1·8 do 7·8, povprečno 4·6 *q* prediva.

Konoplje pri nas le malo sejejo; semena se rabi 1 do 2 *q* na *ha*. Pridelek znaša 6 do 12 *q* semena ter 3·5 do 12 *q* in tudi več konopnine.

Krompir je zelo važen pridelek in se pri nas v obilni meri sadi. Za *ha* se potrebuje 10 do 25 *q*, povprečno 15 *q* semena. Pridelek je zelo različen; v slabih razmerah ga je kakih 45 do 90 *q* na *ha*, v boljših 120 do 150 *q*, v zelo ugodnih razmerah pa dobre vrste dajo tudi 200 do 250 *q* na *ha*. — Med krompir pogosto sade fižol in buče (glej turščico).

Pesa in korenje (prvi pridelek) se v poročilu izkazujeta skupno, ker je tudi v skupnem izkazu le en predel za ta pridelka.

Peso lahko sejemo naravnost na njivo, ali jo pa sejemo na posebne prostore ter potem presajamo mlade sadike. V prvem slučaju potrebujemo 9 do 15 *kg* semena za *ha*, v drugem pa samo 1 do 1·5 *kg*. Pridelek pese je 300 do 600 *q* na *ha*. Pri nas se pesa največ prideluje med drugimi rastlinami, zato je treba množino pridelka preračunati, kakor je pri turščici povedano.

Korenje pri nas ponekodi sejejo med bob in solato, večinoma pa v ječmen. Za prvi pridelek je vzeti le korenje med bobom in solato, ker je to mešana setev, in je za vsak pridelek preračunati, koliko zemlje zavzema (glej turščico). Ta pridelek korenja se v poročilu priračuni pesi. — Korenje v ječmenu se toliko časa, dokler rase ječmen, prav malo razvija, tako da je škoda pri ječmenu neznatna ter to korenje opravičeno smatramo za strniščni pridelek. V poročilu je to korenje priračuniti repi. Korenja se na

ha poseje 3 do 5 *kg*, pridelal pa po 150 do 350, povprečno 230 *q* korenin.

Strniščna repa se tudi zelo prideluje; za *ha* je treba 3 do 5 *kg* semena, pridelek pa znaša v navadnih razmerah 150 do 250 *q* na *ha*.

Zelje. Kapusovo seme se seje na posebne prostore (0.5 do 1 *kg* za *ha* sadik), in potem se sadike presajajo na zeljnike. Pridelek je precejšen, 300 do 500 *q* glav na *ha*, pa tudi več.

Buče se pridelujejo pač le med drugimi rastlinami, zato je velikost polja, ki hodi na buče, in po tem tudi pridelek treba preračunati (glej turščico). Za buče se določijo gotova mesta na njivi, ki se primerno pripravijo, in na taka mesta se potakne po nekaj bučnih pešek (po 5 do 6). Pridelek je precejšen, ker celo pri mešani setvi znaša 40 do 80 *q* na *ha*, in je pravilno preračunjen seveda boljši; v ugodnih razmerah more znašati do 200 *q* na *ha*.

Deteljo sejejo večinoma domačo in pa nemško; druge vrste sejejo tako malo, da skoraj ne hodijo v poštev.

Domače detelje semena se na *ha* poseje kakih 20 *kg*. Detelja se krmi sveža in suha. Če se detelja suši, se tako usuši, da je je samo še petina (20 %). V poročilu je navesti pridelek suhe detelje, zato je treba svežo porabljeno deteljo preračunati v suho. — Pridelek na *ha* znaša povprečno 40 *q* suhe detelje, v dobrih letinah in na dobrih tleh tudi 70 do 75 *q*. Semena se na *ha* pridelal 3 do 6 *q*.

Nemške detelje (lucerne) se na *ha* poseje 20 do 30, povprečno 25 *kg*. Nemška detelja dalj časa rase kakor domača, daje pa v posameznih letih različno visoke pridelke. Povprečno se more računati 45 *q* suhe detelje na *ha*, v ugodnih razmerah tudi 60 do 70 *q*. Svežo pokrmljeno nemško deteljo je za poročilo v razmerju 4:1 preračunati v suho. Semena da nemška detelja 4 do 5.5 *q* na *ha*.

Pridelek vse detelje je v poročilu izkazati skupaj.

V zadnjem predelu tega oddelka je v poročilu navesti v odstotkih, koliko detelje je bilo puščene za seme.

Krmske zmesi so zmesi raznih rastlin, največkrat žit in sočivnih rastlin. Krmijo jih sveže ali pa

suhe. Pridelek je različen, 17 do 26 *q*, v ugodnih razmerah tudi do 40 *q* na *ha*.

Pridelek travnikov imenujemo mrvo. Travniki so zelo različni ter je seveda tudi njih pridelek zelo različen. Imamo take, ki jih kosimo po enkrat na leto, ter nam dajó, če so slabi, do 10 *q*, boljši 10 do 15 ali celo 20 *q* na *ha*. Trd, slab pridelek takih travnikov imenujemo trdino. Travniki, ki se kose dvakrat na leto, dajó, če so slabi, 20 do 30 *q*, boljši 30 do 40 *q* na *ha*. Zelo dobri travniki z dvema košnjama ali če se na leto kosé celo trikrat, dajo po 40 do 60 *q* mrve na leto. Mrvo prve košnje imenujemo seno, druge otavo, tretje pa nuko. — V poročilu je navesti povprečni pridelek vseh vrst travnikov skupaj.

IV.

Vinski pridelek.	
Vina so pridelali povprečno na 1 <i>ha</i>	
Pridelanega vina je bilo	belega 53 %
	črnega 6 %
	rdečega 41 %

Tu navedena števila so povprečna števila iz zadnjih 16 let (1888 do 1903). V tem času je imelo kranjsko vinstvo težke dni, kajti trtna uš je najhuje gospodarila po vinogradih in jih je silno mnogo uničila. Najslabše leto je bilo 1894., ko smo na hektaru pridelali povprečno samo 5 *hl* vina. Najugodnejši leti v tem času sta pa bili 1888. in 1901.; povprečni pridelek je znašal skoraj 18 *hl* na hektaru (17·8). Lansko leto (1903) smo na hektaru povprečno pridelali 13·7 *hl* vina. — Leta 1902. so v Avstriji pridelali povprečno na hektaru 19·4 *hl* vina; največ ga izkazuje južna Tirolska (44·8 *hl* na *ha*), potem Spodnja Avstrija (23·5) in Štajerska (22·9), na Kranjskem smo ga pa pridelali 17 *hl* na hektaru.

Umevno je, da je množina vinskega pridelka ne samo silno različna v raznih deželah in letih, ampak tudi v raznih krajih iste dežele; saj je odvisna od tolikih razmer. Podnebje, lega, zemlja, vrste trt, obdelovanje, gnojenje, oskrbovanje, razne uime in nebroj škodljivcev: vse to tako vpliva na vino — ki je zopet različne baže in od različno sajenih trt — kakor morda na nobeno drugo rastlino. Zato tolika razlika v pridelku: skoraj popoln neuspeh, potem 10, 20, 30, 50, tudi 100 *hl* na *ha*, da, v vsestransko ugodnih razmerah je celo mogoč vinski pridelek — 300 *hl* na hektaru. V naši deželi ima najboljše povprečne vinske letine vipavski sodni okraj. — Ker se je zadnja leta za kranjsko vinstvo mnogo storilo, ker je mnogo vinogradov prenovljenih, zasajenih z boljšimi trtami, ter nadalje vinogradniki uvidevajo, da je potrebno boljše oskrbovanje in gnojenje, je upati, da se tudi pri nas vinski pridelek sčasoma izdatno pomnoži.

Še enkrat bodi povedano, da je vsega vina v vsem sodnem okraju 100%; in če bi kje pridelovali samo eno vrsto, bi bilo te 100%; kjer ga pa pridelujejo več vrst (belo, črno, rdeče), hodi na vsako vrsto razmerno število. Črno vino se pri nas le poredkoma napravlja, kar je razvideti iz gornjih podatkov (6%).

V.

Sadni pridelek.		
V vsem sodnem okraju so pridelali	grozdja (za prodaj in uživanje)	50 q
	kostanja	200 q
	peškatega sadja (jabolk in hrušek)	10000 q
	koščičastega sadja, (češpelj, sliv, črešenj, breskev, marelic)	6000 q
	orehov	100 q

Števila, ki so navedena v tem oddelku, so vzeta samo za primer, in niso preračunjena iz pridelkov zadnjih let.

Nobenih pridelkov ni tako težko vsaj približno pravilno navesti kakor sadje. To se razvidi tudi iz posameznih poročil, ki se zelo razločujejo, ali pa imajo nektera samo opomnje: mnogo, malo itd. Toda v tem slučaju poročilo brez števil ni poročilo. Če kolikosti letine ni mogoče dognati, jo je pa vsaj treba ceniti. Ceni naj se ali splošno po posameznih sadnih skupinah (peškato sadje itd.); ali naj se okraj razdeli v krajevne skupine in naj se pridelek ceni po teh skupinah; ali pa naj se določi povprečni pridelek za drevo in se potem pomnoži s številom dreves, ki bi jih utegnilo biti v okraju. Če se sadje prodaja, je mogoče množino pridelka ceniti tudi na ta način, da se približno dožene, koliko sadja se je prodalo (n. pr. polovica) in koliko ga je ostalo za dom. Ker je mnogo lažje izvedeti za množino prodanega (izvoženega) sadja kakor doma porabljenega, se iz teh števil preračuni množina vsega pridelka.

Grozdja se tukaj izkaže samo ona množina, ki se použije ali proda; kar se ga porabi za vino, se izkaže v IV. oddelku.

VI.

Uspeh čebelarstva.	
Lansko jesen so v sodnem okraju vzimili . . .	1500 panjev
dokupili (zunaj sodnega okraja)	<u>100 panjev</u>
torej je bilo od lani skupaj . . .	<u>1600 panjev</u>
Za plemo so prodali (iz sodnega okraja) . . .	550 panjev
čez zimo je pomrlo	<u>50 panjev</u>
torej je skupaj odpadlo . . .	<u>600 panjev</u>
in je za plemo ostalo . . .	<u>1000 panjev</u>
Vsak plemenski panj je dal	3 roje
Čebelarji so naredili v vsem sodnem okraju . . .	100 rojev
Vseh letošnjih panjev je bilo	z nepremičnim satovjem 95 %
	s premičnim satovjem 5 %
	z mešanim satovjem — %
Vsak panj je povprečno nanosil	medu (čistega) 6.5 kg
	voska 0.3 kg
Povprečna cena je bila za 1 kg	medu 1 K — h
	vosku 3 K — h
Letos so v sodnem okraju vzimili	1600 panjev

Števila v tem oddelku so vpisana samo za primer; niso preračunjena iz podatkov iz kakega sodnega okraja ali iz povprečnih podatkov za vso deželo, ker je čebelarstvo po posameznih okrajih zelo različno razširjeno.

Najprej je izkazati število panjev, ki so jih bili čebelarji jeseni vzimili. Ker mora vsak poročevalec smatrati svoj okraj za celoto, ki zanjo poroča, mora vse vpisati za prirastek, kar so čebelarji dokupili zunaj sodnega okraja — naj že bo potem kak drug sodni okraj v deželi ali pa zunaj dežele. Obe števili dasta število panjev iz lanskega leta. Od teh panjev jih pa precej odpade, posebno v takih okrajih, ki imajo živahno kupčijo s čebelami. Izkazati je torej število panjev, ki so jih čebelarji prodali iz sodnega okraja vunkaj — naj že bo v kak drug sodni okraj v deželi ali pa iz dežele sploh. — Nadalje je izkazati število panjev, ki so čez zimo pomrli, bodisi vsled hude zime, nedostatne hrane, bolezni ali česarkoli. Obe ti števili dasta število odpadlih panjev, ki se odšteje od števila panjev iz lanskega leta, in tako dobimo število panjev letošnjo pomlad, ki jih je upoštevati pri izkazu o uspehu čebelarstva.

Med letom se čebele pomnožujejo z roji. Najprej je izkazati roje, ki so sami izleteli. Štetí je pa takole: Če sem letos spomladi imel 10 plemenjakov, jeseni pa z roji vred 40 panjev, je bilo rojev 30, ali: na enega plemenjaka so prišli trije roji. — Naprednejši čebelarji pa roje tudi sami delajo. Preden imajo čebele rojiti, pa čebelar ne utegne ali noče iskati in ogrebatí rojev, si pomaga na ta način, da zabrani rojenje ter materni panj primerno razdeli, kakor mu kaže. Na ta način čebelar mnogo bolj vpliva na število rojev, kakor pa če pušča, da čebele same rojijo. Te, narejene roje je vpisati posebej.

Način čebelarjenja najbolj kažejo panji. Panje imamo z nepremičnim, s premičnim in z mešanim satovjem. Z nepremičnim satovjem so n. pr. naši stari kranjski panji, slamnjaki i. dr., s premičnim satovjem: nemški (Gerstungov), francoski (Droryjev), Dzierzonov panj, dunajski stojak itd.; z mešanim satovjem

naš kranjski panj in tudi slamnjak (košnica) z nastavkom, ki so v njem premični satniki.

Te različne sestave panjev je izkazati v odstotkih, koliko od sto jih je z nepremičnim, koliko s premičnim in koliko z mešanim satovjem. Na Kranjskem je pač večina panjev še z nepremičnim satovjem; z mešanim se bo le tuintam kateri dobil.

Dohodek iz čebelarstva daje poleg prodanih plemenjakov med in vosek, ki ga čebele med letom nanosijo. Množina medu je zelo različna, najbolj odvisna od velikosti panja in od paše. Slab panj nanosi medu komaj malenkost, dober pa tudi do 25 *kg*. Izkazati je povprečno množino za panj, in sicer čistega medu, ne v satovju. Na Kranjskem je za zadnjih 16 let izkazanih 6·5 *kg* medu na panj. Voska hodi na panj malo, 0·25 do 0·5 *kg*. Marsikak poročevalec, ki sam ni čebelar, se zelo moti, ko navaja množino voska, ki ga je med letom nanosil panj čebel; včasih se navedejo kar trije kilograme. Kaj takega seveda sploh ni mogoče, ker še suho satje enega panja ne tehta toliko, voska pa da satje le prilično polovico.

Navesti je tudi ceno medu in vosku, in sicer za čist med in za čist vosek. Kjer med prodajajo v satovju, je ceno preračunati na čist med, ker je potrebno, da so vsi podatki od vseh poročevalcev enakošni.

Končno je vpisati še število panjev, ki jih čebelarji to leto pustijo za pleme. To število se potem prihodnje leto vpiše v poročilo v prvi predel.

VII.

Uspeh svilarstva.	
V vsem sodnem okraju so dobili	murovega listja 300 <i>q</i>
	kokronov 18 <i>q</i>
Povprečna cena na 1 <i>kg</i> kokonov 2 K 90 <i>h</i>	

S sviloprejkami se pri nas pečajo samo še v vipavskem sodnem okraju. Navedena števila so približni povprečni podatki iz zadnjega časa. Gosenice sviloprejke se krmijo z murvovim listjem. 100 *kg* listja zadošča v navadnih razmerah za toliko gosenic, ki dajo potem 6 *kg* zapredkov (kokonov); ali obratno : da dobimo kilogram zapredkov, je treba gosenicam kakih 17 *kg* murvovega listja.

Cena kokonom se precej menja in je tudi sploh odvisna od kakovosti zapredkov. V poročilo je vpisati samo eno število, ki se preračuni iz skupička za prodano blago.

Končno je potrebno še kratko pojasnilo, kateri činitelji so vplivali na letino in kakšna je bila letina v splošnem in morda tudi za posamezne skupine pridelkov. To pojasnilo se napiše na drugo stran poročila, v tabelo, ki je primerno razdeljena in kjer že napisi kažejo, o čem naj se poroča. Za primer naj bo naslednja, prilično izpolnjena tabela :

Pripomnje,

kako so vremenske in druge razmere vplivale
na letošnjo letino.

V kakšnih razmerah se je lansko jesen zvršila setev ozimine?	V začetku je deževno vreme nekoliko oviralo delo na polju; vendar se je pozneje setev ozimine izvršila v ugodnem vremenu ter so se setve tako lepo razvile in urasle, da je bilo upati, da dobro prestando zimo.
Kako je ozimina prebila zimo?	Ker zima ni bila huda, je ozimina v splošnem prav dobro prebila zimo; le na nekterih, vetrovom izpostavljenih mestih je rež nekoliko pozebla.
V kakšnih razmerah se je letos zvršila spomladanska setev?	Dasi zima ni bila huda, je vendar pomlad nastopila precej pozno. Vsled tega so se spomladnje setve nekoliko zakesnile. Tudi pozneje je večkrat nagajal dež.
Kaj je ugodno vplivalo na pridelke?	Pogosti dež spomladi je bil zelo ugoden za travnike in za krmske rastline na polju.
<div data-bbox="119 972 150 1171" data-kind="parent" data-rs="2">Neugodni vplivi:</div> <div data-bbox="222 954 295 989">uime:</div> <div data-bbox="160 1102 357 1215">razni škodljivci: (živalski in rastlinski)</div>	Spomladnji dež je oviral razvoj poljskih pridelkov, izvzemši krmske rastline. Suša v avgustu in septembru je škodovala okopavinam in ajdi, in jeseni je slana vzela polovico ajde. V nekterih krajih so ogrci naredili precej škode. Sadju je spomladi škodoval jabolčni cvetodër (anthonomus pomorum), v vinogradih sta pa strupena rosa (peronospora) in grozdna plesnoba zmanjšali pridelek za kakih 10 %.
Kakšna je bila letina v splošnem?	Letina je bila povprečno srednja, posebno za žita, izvzemši ajdo, potem za sočivje, okopavine in za vino; slaba je bila za sadje in za ajdo; dobra pa za krmske rastline. Čebele so bile srednje dobre.

Gorica, dne 10. oktobra 1903.

Ivan Zalokar,
poročevalec.

REPORT ON THE PROGRESS OF THE WORK DURING THE YEAR 1907

1. The first part of the work was devoted to the study of the general principles of the theory of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.	The first part of the work was devoted to the study of the general principles of the theory of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.
2. The second part of the work was devoted to the study of the properties of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.	The second part of the work was devoted to the study of the properties of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.
3. The third part of the work was devoted to the study of the properties of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.	The third part of the work was devoted to the study of the properties of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.
4. The fourth part of the work was devoted to the study of the properties of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.	The fourth part of the work was devoted to the study of the properties of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.
5. The fifth part of the work was devoted to the study of the properties of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.	The fifth part of the work was devoted to the study of the properties of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.
6. The sixth part of the work was devoted to the study of the properties of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.	The sixth part of the work was devoted to the study of the properties of the function $f(z)$ in the case of a general domain D.

Given, Dec 10, 1907

John F. Fawcett
Professor